

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controversia Vnica. De efficacia rationum Diui Thomæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

Ad Primum ergo dicendum, quod quamvis simpliciter concedendum sit, quod potentiam quam habet pater, habeat filius, non tamen concedendum est, quod filius habeat potentiam generandi, si generandi sit gerundium verbi actiui, ut sit sensus, quod filius habeat potentiam ad generandum. Sicut licet idem esse sit patris & filij: non tamen conuenit filio esse patrem propter notionale adiunctum. Si tamen hoc quod dico, generandi, sit gerundium verbi passiui, potentia generandi est in filio, id est, ut generetur. Et similiter si sit gerundium verbi impersonalis, ut sit sensus, potentia generandi, id est, quia ab aliqua persona generatur.

Ad Secundum dicendum, quod Aug. in verbis illis non intendit dicere, quod filius posset generare filium: sed quod hoc non est ex impotentia filij, quod non generet, ut infra patebit. *

q. 42, a. 6, ad 3.

Ad Tertium dicendum, quod immaterialitas & perfectio diuina requirit, ut non possint esse plures filij in diuinis, sicut dictum est. Vnde quod non sint plures filij, non est ex impotentia patris ad generandum.

Sensus quaesiti.

TITVLVM explicat Cai. quem alij sequuntur interpretes, ac praesertim Syluest. Torres & Zumel.

Forma Textus.

CONCLVS. est. In diuinis est tantum vnus pater, vnus filius, & vnus Spiritus S. Probatur quatuor medijs. *Primo* ex parte relationum. In diuinis non possunt esse plures patres, aut plures filij, nisi sint plures paternitates, & plures filiationes. At hoc est impossibile; ergo & illud. Maior probatur; quia personae diuinae sunt ipsae relationes subsistentes. Minor vero; quia in diuinis non possent esse plures paternitates, & plures filiationes, nisi secundum materialem distinctionem. At haec non est in Deo; ergo. Maior probatur, quia formae vnus speciei non multiplicantur nisi secundum materiam. Minor vero; quia materia non est in Deo. *Secundo* ex parte processionum. Deus omnia intelligit, & vult vno & simplici actu: ergo non potest esse nisi vna persona procedens per modum verbi, quae est filius, & vna tantum per modum amoris, quae est Spiritus sanctus. *Tertio* ex parte modi procedendi. Personae procedunt naturaliter: ergo est tantum vnus pater, vnus filius, &c. Probatur consequentia: quia natura determinatur ad vnum. *Quarto* ex perfectione diuinarum personarum. Ex hoc est perfectius filius, quod tota filio diuina in eo continetur; ergo tantum vnus est filius, & similiter de alijs personis.

Expositio Textus.

CIRCA secundam rationem lege, quae scribit Ferraricens. in 4. cont. gent. cap. 13. in E princ.

CONTROVERSIA VNICA.

De efficacia rationum Diui Thomae.

Sententia Doctorum.

SCOTVS in 1. dist. 7. q. 2. quatuor praedictas rationes rejicit ut falsas, vel insufficientes, cuius sententiam & argumenta refert, & approbat Rada controu. 9. a. 2. Eandem opinionem sequitur Val. liberè pronuncians primam rationem non esse valde firmam; secundam ut-

A cumque congruentem, non tamen necessariam: tertiam, difficulter concludere: quartam denique ostendere aliquam congruentiam. Et addit concl. huius a. non nisi Theologicè probari posse, posito ut certo, quod in diuinis per actum intellectus vnica persona procedit, & similiter vna per actum voluntatis, quod etiam prius asseruerat Molina. Primam rationem acriter impugnant Scotus & Aureolus in 1. dist. 7. q. 2. a. 1. quorum argumenta numero plurima refert & soluit Capreol. eadem dist. quaest. 2. art. 2.

Pro defensione dictarum quatuor rationum supponenda sunt primò, quae de singularum sensu & efficacia scribit Caiet. post Capr. quos sequitur Torres super hoc artic. & Ferrar. 4. cont. gent. c. 13. *Refolatio. Rationes D. Th. fides non innititur, & necessario concludere.*

Secundo obseruandum est rationes praedictas propriè loquendo fidei non inniti, ut arbitratur Molina; non enim ex fide creditis robur trahunt, sed ex principijs tantum notis lumine naturali Metaphysico in re diuina, quibus accedit subiectam materiam esse naturalem vel supernaturalem. Nam prima procedit ex diuina immaterialitate, quam naturaliter nouimus Deo secundum omnia eius intrinseca conuenire. Secunda ex diuina simplicitate & perfectione in operando: quae pluralitatem actuum intellectus & voluntatis non admittit. & similiter quarta. Tertia verò ex intrinseco primi entis modo, summa scilicet in intelligendo & amando respectu sui necessitate & naturalitate procedit; quae omnia probat Philosophus naturali lumine Deo conuenire. Itaque supposita duplici personarum in Deo processione, deducitur non ex fide, quia bina creditur in Deo processio, sed ex communibus iam dictis principijs rationi naturali perspicuis, plures quam duas in Deo non emanare personas. Quamobrem, ut ante diximus, rationes istae propriè loquendo non innituntur fidei, neque immediate, neque mediate, sed in materia fidei per accedens illis subiecta suae robor efficacitatis exerceant. Et quoniam singula in dictis rationibus assumpta Deo secundum eius intrinseca conueniunt necessariò simpliciter; idcirco statuitur haec ut certa.

CONCLVSIO. Quatuor huius articulationes necessariae, & demonstratiue probant actus notiones ad plures personas non posse terminari.

CONTRA concl. argumentatur Val. *Primo* obiecti contra primam rationem. Possibile est formas subsistentes sine materia multiplicari numero; ergo. *Resp.* falsum esse antec. naturaliter loquendo. Constat autem omnia Deo ad intra siue secundum se congruentia illi naturaliter & necessariò conuenire. *Secundo* negatur antecedens etiam de potentia Logica loquendo.

Secundo contra secundam rationem. Actus ille est simpliciter infinitus; ergo non obstat quo minus esset intelligibile plures personas per eum produci. Probatur consequentia; quia non posset in pluribus personis maior esse perfectio, quam sit in illo vno actu diuino. *Resp.* Soluit. nullam esse conseq. Ad probationem negatur sequela, committitur enim fallacia secundum non causam ut causam. Ratio enim cur actus, verbi gratia generationis, non possit ad plures personas terminari, non est quia esset maior in personis procedentibus perfectio, quàm in illo vno actu: sed ea est, quam affert Cai. quia scilicet ubi est vnum tantum intelligere & dicere ad-

adaequatum illi, ibi non est nisi vnum dicere & A
vnum verbum; superflueret enim aliud dicere
& aliud verbum.

Obiect. 3. Tertiò contra tertiam rationem. Quod agit
ad vnum determinatè, potest nihilominus per
vnà actionem plura numero producere, vt pa-
tet in animantibus aliquibus, quæ vna actione
naturaliter quidem, sed plures filios generant;
Solut. *Resp.* falsum esse antec. vniuersaliter
sumptum. Quod si ad agentia creata limitetur,
negatur sequela, eo quod effectus siue termini
per actionem creaturæ producti materialiter
possunt distingui, non autem terminus actio-
nis diuinæ, vt prima ratio probat, quam præ-
supponit hæc tertia, cum explicatione Cai. Et B
præterea singuli non adaquantur actui, sicut
verbum diuinum.

Obi. 4. Quarto contra vltimam. Si plures filij cõue-
nissent in eadem numero natura, sicut iam cõ-
ueniunt plures personæ: quilibet eorum po-
tuisset esse perfectissimus, propter identitatem
in tertio, & nihilominus distinctus ab alio; er-
go. *Resp.* non esse possibile plures filios in eadẽ
numero natura conuenire, vt supponit arguẽs.
Id autem esse impossibile conuincit hæc quar-
ta ratio, cuius vim exprimit Cai.

Obi. 5. Contra eandem concl. argumentatur Rada, &
primò contra primam rationem affert argumẽ-
ta Scoti, iam antea à Capr. & Cai. soluta. Ex
quibus hoc est principium. Si vera est illa ma-
ior, nimirum formam eiusdem rationis non
multiplicari nisi per materiam, sequitur omne
formam immaterialem esse implurificabilem.
Id verò falsum esse sic ostendit. Nam formam
aliquam immaterialem non posse plurificari,
potest ex duplici capite dimanare: primo; quia
ipsa de se & ratione suæ quidditatis est vna nu-
mero & singularis, sicut Deus: secundò; quia
ipsa forma singularis habet in se totam entitatẽ
illius formæ intensiue & extensiue, sicut Sol.
Primo modo non potest intelligi extra Deum;
quia ex ipso sequitur repugnare omnino, & im-
plicare contradictionem, quod forma specifica
in Angelis plurificetur realiter. Quod esse fal-
sum sic probat: Quia, tunc sicut non stat cum
conceptu hominis, quod concipiatur irratio-
nalis, vel cum conceptu Dei, quod concipia-
tur tanquam indifferens ad plures Deos: ita nõ
flaret cum conceptu talis speciei, quod concipia-
tur vt plurificabilis numero: quod non est
probabile. Si verò detur secunda causa & in-
tellectus propositionis, sequitur naturam spe-
cificam Michaelis de se non esse hanc & singu-
larem: ergo non repugnat ei contradictoriè nõ
esse hanc, vel non esse in hoc singulari; ergo per
Dei potentiam poterit natura illius poni in alio
singulari à Michaeli, & ita maior erit falsa.

Solut. *Resp.* ex vtraque causâ veram esse dictam ma-
iorem. Ad primâ impugnationem admit-
to implicare contradictionem naturam An-
geli specificam plurificari realiter. Ad proba-
tionem in contrarium dico primò non esse si-
mile, nec eandem esse rationem, quod homo
concipiatur irrationalis, & quod Angelus con-
cipiatur plurificabilis. Nam licet Angelicæ
naturæ, prout in se est, & prout est in intelle-
ctu concipiente illam prout in se est, repugnet
plurificari, sicut homini repugnat esse irratio-
nale; quatenus tamen ab humana mente concip-
itur ad modum quidditatis rei sensibilis per
abstractionem à conditionibus indiuiduantibus,
specificam sortitur vniuersalitatem, & il-
li vt sic conceptæ non repugnat plurificari; cõ-
ueniunt in 1. part. D. Th. tom. 2.

stat autem ad hominem à quocunque & quo-
modocunque; conceptum non sequi irrationali-
tatem. Et ratio differentie est; quoniam vni-
uersalitas prædicationis est communis conditio
cuiuslibet quidditatis, etiam diuinæ ab hu-
mana mente conceptæ, ob dictam causam; quia
scilicet concipitur ad modum quidditatis rei
sensibilis. De quare legendus est D. Thom.
supra q. 13. a. 9. & Caiet. ibi, & de Ente & Essentia
cap. 5. q. 9. Ex quo patet falsum esse quod ait
Rada, non stare cum conceptu Dei, quod concipia-
tur vt indifferens ad plures Deos. Ad im-
pugnationem secundæ causæ negatur consequen-
tia. Nam, si forma singularis habet in se totã
entitatem formæ intensiue & extensiue, & sit
per se & naturaliter per se subsistens abstracta
ob omni receptiuo, sequitur etiam illam esse de
se hanc & singularem, & illi repugnare non esse
hanc.

Contra secundam rationem assumit cum Scoto
propositionem falsam, & in primo huius articuli
articulo confutatam, nimirum per omne di-
cere exprimi aliquod intelligere; sed tamen
(inquit) intelligere paternum, prius est quàm
dicere, ex quo sic arguit. Cum vnitatẽ prioris,
stat pluralitas posterioris. Ergo ex vni-
tate actus intelligendi in formali consequen-
tia, non sequitur vnitatẽ actus dicendi. *Resp.*
primò intelligere Patris vt sic esse idem quod
dicere formaliter, quia sic est notionale. Se-
cundò falsum esse cum vnitatẽ prioris stare plu-
ralitatem posterioris, quãdo posterius est ada-
equatum priori, & eiusdem simplicitatis est,
perfectionis & essentia cum priori, sicut in pro-
posito, intelligere Patris & dicere sunt ada-
quata. Ferrar. alio modo soluit idem ar-
gumentum in 4. cont. gent. cap. 13. circa princi-
pium.

Secundò. Intelligere paternum absolute
consideratum, prout est commune tribus, est
forma quædam absoluta, & non actio alicuius
termini productiua, sicut dicere est actio pro-
ductiua verbi. Ergo non sequitur consequen-
tia formali, quod si est vnicum intelligere, sit
vnicum & dicere. *Resp.* intelligere Patris idem
esse adæquatè quod dicere, quia intelligere Pa-
tris vt sic non est intelligere absolute, sed in-
telligere exprimendo: & de intelligere sic
sumpto, loquitur secunda ratio D. Th. quia lo-
quitur de intelligere, per quod procedit ver-
bum: hoc autem est intelligere patris vt sic.

Tertiò. Non est bona & formalis hæc conse-
quentia. Est vnica essentia; ergo vnica pro-
ductione communicatur. Ergo similiter non
est hæc formalis consequentia. Est vnicum
intelligere; ergo vnicum dicere. Probatur
sequela; quia sicut essentia, cum sit vnica,
communicatur pluribus productionibus, ita &
intelligere posset aliquis affirmare, quod com-
municaretur per plura dicere, & per illam ra-
tionem conuinci haud posset. *Resp.* falsam esse
sequelam. Ad eius probationem negatur
antecedens: Nam productiones quibus com-
municatur essentia non sunt eiusdem rationis
formalis, & ideo possunt esse plures dicere ve-
rò vnus est rationis formalis, & ideo non po-
test multiplicari. Secundò dico intelligere,
prout est patris, non esse commune sicut essen-
tia, sed proprium patris.

Quarto contra tertiam rationem argumen-
tatur. Vna natura numero potest esse princi-
pium plurium productionum eiusdem ratio-
nis; ergo licet natura determinetur ad vnum,

Ecce non

non sequitur quod ibi sit tantum vna productio. Antecedens probatur; quia idem homo plures producit filios, & vnus sol plures effectus efficit. *Resp.* antec. verum esse de productionibus vniuocis in natura materiali, non autem in natura immateriali qualis est diuina.

solus.

obi. 10.

solus.

Quintò. Naturam determinari ad vnum non est determinari ad vnicam productionem, & vnicum productum, sed non esse indifferentem ad opposita: sed ex hoc non concluditur vnitas productionis vt patet; ergo. *Resp.* falsum esse antec. loquendo de vna productione, & vno producto formaliter secundum vnum modum, vt hic explicat Caiet.

Et ex his patet etiam responsio ad alias cauillationes eiusdem authoris contra aliam rationem allatam ex S. D. quia scilicet fecunditas ordinata ad generationem filij, exhauritur in vnus filij generatione. Dicitur enim exhauriri patris fecunditas in vnus filij generatione, ob supradictas causas; quia scilicet vnicum verbum, & filius adæquat diuinam intellectiōnem & generationem: & quia continet omnem rationem filiationis ob infinitam sui perfectionem &c.

QVÆSTIO XLII.

De equalitate & similitudine diuinarum personarum ad inuicem, in sex articulos diuisa.

DEinde considerandum est de comparatione personarum ad inuicem.

Et primò quantum ad equalitatem, & similitudinem.

Secundò quantum ad missionem.

Circa primum queruntur sex.

Primò, Vtrum equalitas locum habeat in diuinis personis.

Secundò, Vtrum persona procedens sit equalis ei, à qua procedit secundum eternitatem.

Tertiò, Vtrum sit aliquis ordo in diuinis personis.

Quartò, Vtrum persone diuinae sint æquales secundum magnitudinem.

Quintò, Vtrum vna earum sit in alia.

Sextò, Vtrum sint æquales secundum potentiam.

Ordo articulorum huius questionis.

DISSERIT A. D. in 1. a. de equalitate diuina cōmuniter sumpta, de qua tres definit quæstiones, videlicet an sit, quomodo sit, & quid sit. Deinde quærit in speciali de equalitate secundum eternitatem personarum procedentis, respectu eius à qua procedit: tū quia eternitas est esse Dei vt vniforme quod primò in Deo consideratur: tum etiam quia magis obuia & patetior est difficultas hæc, ijs quæ sequentibus tangebuntur articulis. Tertiò excludo ordine durationis à diuinis personis consequenter quærit de ordine naturæ. Posita namque durationis æqualitate, statim occurrit dubitandum de ordine naturæ, quo vna persona est ab altera; hunc enim ordinem excludere videtur æqualitas æternitatis. Et quoniam hoc ordine magnitudinis siue perfectionis æqualitas in natura videtur excludi, idcirco quærit in articulo quarto, an filius sit æqualis patri secundum magnitudinem. Et quia magnitudo diuinarum personarum est naturæ perfectio, quæ in tribus est vna, & ab vna veluti principio deriuatur ad

aliā, vt dicitur in articulo tertio: & secundū hæc addito etiam relatiuō respectu originem cōsequēte vna persona dicitur esse in alia: idē consequenter quærit in articulo quinto, vtrū filius sit in patre, & cōuerso. Postremò quærit de æqualitate secundum potentiam, quæ consequitur essentiæ perfectionem, & magnitudinem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum equalitas locum habeat in diuinis.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod equalitas non competat diuinis personis, equalitas enim attenditur secundum vnum in quantitate, vt patet per Philosophum 5. Metaph. In diuinis autem personis non inueniuntur, neque quantitas continua intrinseca, qua dicitur magnitudo: neque quantitas continua extrinseca, qua dicitur locus & tempus: neque secundum quantitatem discretam inueniuntur in eis equalitas, quia duæ persone sunt plures quàm vna. Ergo diuinis personis non conuenit equalitas.

2. Præterea. Diuina persone sunt vnus essentia, vt supra dictum est. Essentia autem significatur per q. 39. art. 2. modum formæ. Conuenientia autem in forma non facit equalitatem, sed similitudinem. Ergo in diuinis personis est dicenda similitudo, & non equalitas.

3. Præterea. In quibuscunque inueniuntur equalitas, illa sunt sibi inuicem equalia: quia æquale dicitur æquali æquale. Sed diuina persone non possunt sibi inuicem dici æquales. Quia vt Aug. dicit 6. de Trinit. Imago, si perfecte implet illud cuius est imago, ipsa coaquatur ei: non illud imagini sue, imago autem patris est filius. Et sic pater non est æqualis filio. Non ergo in diuinis personis inueniuntur equalitas.

4. Præterea. Equalitas relatio quadam est: sed nulla relatio est communis omnibus personis, cum secundum relationes persone ab inuicem distinguantur. Non ergo equalitas diuinis personis conuenit.

Sed contra est, quod Athan. dicit, quod tres persone coeternæ sibi sunt, & coæquales.

Respondet dicendum, quod necesse est ponere equalitatem in diuinis personis. Quia secundum Philosophum in 10. Metaph. æquale dicitur quasi per negationem minoris, & maioris. Non autem possumus in diuinis personis ponere aliquid maius & minus. Quia vt Boet. dicit in lib. de Trinit. eos differentia, scilicet licet deitatis comitatur, qui vel augent vel minuant, vt Arriani, qui gradibus numerorum trinitatem variantes distrahant, atque in pluralitatem deducunt. Cuius ratio est: quia inequalium non potest esse vna quantitas numero. Quantitas autem in diuinis non est aliud quàm eius essentia. Vnde relinquitur, quod si esset aliqua inequalitas in diuinis personis, quod non esset in eis vna essentia. Et sic non essent tres persone, vnus Deus. Quod est impossibile. Oportet igitur equalitatem ponere in diuinis personis.

Ad primum ergo dicendum, quod duplex est quantitas, vna scilicet qua dicitur quantitas modis, vel quantitas dimensionis, qua in solis rebus corporalibus est. Vnde in diuinis personis locum non habet. Sed alia est quantitas virtutis, qua attenditur secundum perfectionem alicuius naturæ, vel formæ. Quæ quidem quantitas designatur secundum quod dicitur aliquid magis vel minus calidum, in quantum est perfectius vel minus perfectum in tali caliditate. Huiusmodi autem quantitas virtualis attenditur primò quidem in radice, id est in ipsa perfectione formæ, vel

744